

Vor Herres kludetæppe -

økumeniens brogede historie i Danmark frem til i dag

*Af Bent Hylleberg, repræsentant for Baptistkirken i Danske Kirkers Råd
Foredrag holdt ved DKRs årsmøde, maj 2011*

INDLEDNING

Fra den franske revolution kender vi det politiske slogan: 'Frihed, lighed og broderskab'. Paradoksalt nok var det pøbelen, der råbte sådan i Paris' gader imod konge og kirke. For begreberne er jo som hentet ud af evangeliet. I dag vil jeg bruge de 3 begreber til at disponere 3 århundreder i dansk kirkehistorie: 1800-tallet domineres af tanken om 'frihed' – i denne sammenhæng religionsfrihed. I 1900-tallet bliver århundreders fjendskab afløst af 'broderskab' kirkerne imellem. Og i vort nuværende århundrede (2000-tallet) peger meget på, at 'lighed' bliver vilkåret mellem kristne kirker (og mellem religionerne) i 'den efter-kristne' ('Post-Christendom') kultur, som vi med stor fart er på vej ind i.

Men hvor begynder 'økumeniens brogede historie i Danmark'? Er de to nævnte århundreder tilstrækkelige? Jeg har allerede brugt begreber – 'den efter-kristne kultur' eller 'Post-Christendom' – der antyder, at et så kort perspektiv ikke slår til. Men denne sprogbrug rejser et andet spørgsmål: Forstår vi hinandens begreber og de forskellige perspektiver, vi ser den samme historie ud fra?

Derfor først lidt om 'min økumeniske vandring' og 'mit kirkelige perspektiv'.

Min økumeniske vandring begyndte, da jeg som barn gik i én af folkekirkens søndagsskoler. Min økumeniske skoling tog fart som steward i 1968 i Uppsala ved KV's generalforsamling. Som studenterpræst i Aarhus hører Det økumeniske Center hjemme i min bagage. Og som teolog fra fakultetet dér i 1970'erne blev jeg præget af fakultetets økumeniske teologer, primært Johs. Aagaard. Organisatorisk er jeg gået vejen fra *Det økumeniske Fællesråd* via *Danske Kirkes Samråd* til *Danske Kirkers Råd*. Og som studieleder i ti år på *Skandinavisk Akademi for Ledelse og Teologi* (SALT) fik jeg økumeniske erfaringer ved at undervise studerende fra 8-10 forskellige danske kirker i samme klasseværelse. Min egen økumeniske historie er altså i sig selv et broget kludetæppe.

Hvad angår mit kirkelige perspektiv, tilhører jeg ét af klodens største kirkesamfund, der her i landet er en minoritetskirke. Som dansk baptist har jeg rødder i den del af 1800-tallets gudelige vækkelse, der brød med den lutherske kirke 10 år før grundloven (1839). For kun 5-6 generationer siden blev mine danske forfædres børn tvangsdøbt af lutherske præster ledsaget af den danske ordensmagt. Og vores præster blev sat i fængsel på vand og brød. Sådan eller værre havde det været – næsten overalt – i Europa siden reformationstiden.

I: Langt om 'det korte perspektiv' – 200 år bagud

1800-tallet: Opbrud fra luthersk tvangskristendom – til frihed uden broderskab

I 1800-tallet drejede det sig om at opnå 'frihed' (dvs. religionsfrihed) for andre kristne end dem, der hørte til 'kongens religion'. 1800-tallet begyndte med én monolitisk søjlekirke, ('lutherdommens kirke'), den ene tilladte trosretning, der siden 1500-tallet var den danske udgave af den europæiske kristendomskultur. Før 1849 tog man kun imod 'indvandrede' kristne, når det var økonomisk fordelagtigt for kongen! Sådanne afvigere skulle leve i såkaldte religionsfristæder (især Fredericia) og undertiden i København. Det gjaldt forfulgte reformerte, herrnhuterne (i kolonien Christiansfeld), mens restriktionerne mod romersk-katolske og baptistiske kristne var endnu strengere. Jøder fik principielt tålelige forhold med 'Frihedsbrevet' i 1814. Da de første danske baptister blev døbt i Ly af mørket udenfor København i 1839, foreslog Fyns biskop Faber – for at vise sin imødekommenhed i forlængelse af flere århundreders sædvane – at kongen skulle oprette en baptistisk koloni på den jyske hede!

Den lutherske kirkes forhold til ikke-lutherske kirkesamfund kunne knap nok komme i betragtning, idet lutheranerne ikke havde et klart (kirke)begreb, når det drejede sig om deres egen kirke (PEV,14). Med Grundtvig skete der noget nyt. Han ville bryde med den snævre lutherske kirkelære, idet han kæmpede for et nyt historisk kirkebegreb ved at bekende sig til 'den hellige almindelige kirke'. Han begyndte ikke ved reformationen, men viste en i datiden enestående åbenhed overfor oldkirken, den katolske kirke og alle andre kirkesamfund, der byggede på den samme dåbstro. Men her fulgte grundtvigianerne ikke deres høvding!

Med Grundloven af 1849 blev det muligt for andre kirkesamfund at etablere sig frit her i landet. Men samtidigt opstod i kølvandet på krigene i 1849 og 1864 en stærk dansk national, antitysk bevægelse. Her var Grundtvig paradoksalt nok også toneangivende. Resultatet blev, at grundlovens 'nye' folkekirke nærmest blev 'symbol på den danske kirkes selvtilstrækkelighed' (PEV,18). Da forløberen for den første 'evangelisk-økumeniske bevægelse', Evangelisk Alliance, i 1884 holdt verdenskongres i København med 2000 deltagere, blev frikirkerne end ikke inviteret med af den lutherske værtskirke – et forhold, der vakte international vrede imod Folkekirken (bh 135).

Gennem 1800-tallet stod de øvrige danske kirkesamfund side om side – som smalle parallelle søjler – ved siden af den brede lutherske folkekirke, der dominerede alt. Med grundloven fik de friheden. Men der var kold luft – også kaldet fjendskab – og skældsord mellem den lutherske kirke og de nye konfessioner.

1900-tallet: Opbrud fra kirkeligt fjendskab – til frihed med broderskab

I gennem det meste af 1900-tallet holdt Folkekirken fast i det danske folk. De små frikirker blev aldrig til noget (stort) – maksimalt 1% af befolkningen. Kun lidt bedre gik det Den romersk-katolske Kirke. De lutherske præster erobrede de kirkelige retninger – selv den socialistiske vækkelse lod sit (efterhånden) socialdemokratiske (lyse)røde folk forblive i 'kulturkirken'. Men kristendoms-kulturen, der i 400 år havde været evangelisk-luthersk, mistede langsomt sin indflydelse. Det ses, når folketinget lovgiver om etiske spørgsmål – og når folkeskolen efter 1975 skal undervise uden binding til folkekirken's bekendelse. Folkekirken øger herpå dygtigt sin egen indsat via kateketiske tiltag. Men den generelle tendens er klar. På baggrund af sekulariseringen (med gamle rødder) og nye religiøse livstydninger (nyreligiøsiteten fra 1970'erne og islams voksende tilstedeværelse) står det klart, at vi befinder os i et tidehvert: Kristendoms-kulturen afløses langsomt af en kultur uden kristendom ('Post-Christendom').

Op gennem 1900-tallet står kirkerne stadigvæk som konfessionelle søjler, side om side, men der er opbrud i landskabet – så meget, at det over årtier bliver muligt at tale om 'broderskab' mellem de kristne trossamfund efter 1960'erne.

Det skyldes flere forhold. 1) Kirkernes ydre-missions-arbejde fik tidligt missionærerne og de nye kirker på 'missionsmarken' til at stille spørgsmål ved den konfessions-bundne mission. På den baggrund opstod den internationale *missions-økumeni*, der organiserede sig efter verdens-missionskonferencen i Edinburgh (1910) i *Det internationale Missionsråd*. – 2) Efter 1. verdenskrig hidtil usete ødelæggelser opstod der kræfter i kirkerne for at fremme en *social-etisk økumeni*, der efter konferencen i Stockholm i 1925 (1600 år efter Nikæa-synoden!) blev organiseret i *Life & Work-bevægelsen*. – 3) For kirkerne måtte sådanne arbejdsfællesskaber suppleres med teologiske samtaler. Derfor blev den *dogmatiske økumeni* søsat på *Faith & Order*-konferencen i Lausanne i 1927. Hermed var et af århundredets vigtigste fora skabt for samtaler om forståelsen af evangeliet og af kirkens enhed. – 4) Ud af de to sidstnævnte fora voksede *kirkernes økumeni* (med 10 års forsinkelse pga. 2. verdenskrig), da *Kirkernes Verdensråd* så dagens lys i 1948. – 5) Parallelt hermed opstod *de konfessionelle verdensforbund*, og danske kirkers mellemkirkelige relationer fik to udtryksformer: Dels 'økumenisk' og dels 'konfessionelt' – altså et internationalt samarbejde indenfor eget verdensforbund (fx *Baptist World Alliance* 1905 og *Lutheran World Federation* 1947). – 6) I 1960'erne skete 4 afgørende begivenheder: I 1961 blev kirkernes mission (i skikkelse af *Det internationale Missionsråd*) knyttet til *Kirkernes Verdensråd* – nu talte man om 'kirke i mission', ikke 'kirke og mission'. Samme år blev mange af *De ortodokse Kirker* optaget i *Kirkernes Verdensråd*. Hertil kom opbruddet i *Den romersk-katolske Kirke* efter 2. Vatikankoncil (1962-65). Endelig kom der en forsoning i stand mellem Øst- og Vest-kirken efter næsten 1000 års adskillelse (1054-1965). – Alt dette trak spor i dansk kirkeliv. Dansk kirkeliv var langt fra en isoleret provins i tiden.

1900-tallet: Kirkernes økumeni – op og nedture i samarbejdets svære kunst

Det økumeniske Fællesråd (DØF) blev dannet i 1939, 7 år senere end *Frikirkerrådet*. DØF blev fusioneret af 3 danske arbejdsgrupper, der gennem flere år havde arbejdet med freds- og forsoningsarbejde, social-etik (*Life & Work*) og dogmatik (*Faith & Order*). Efter 2. verdenskrig fik DØF en dobbelt-struktur. Rådet bestod af 15 medlemmer, der skulle vælges af et bredt sammensat repræsentantskab (på op til 60 repræsentanter fra alle sider af dansk kirkeliv). Herom kom der til at stå megen blæst. Det skyldtes, at de frikirkelige medlemmer af rådet skulle godkendes af repræsentantskabet, mens folkekirkens medlemmer skulle godkendes af kirkens egne biskopper – en klar asymmetri, der satte frikirkerne delvist ud af spillet, før det kom til deres medvirke i DØF.

Denne struktur-strid fik også følger for de danske kirkers virke i international sammenhæng. Alt dette skete jo, mens indbydelsen til medlemskab af *Kirkernes Verdensråd* (KV) nåede frem til kirkerne. Da kirkerne kom sammen til den stiftende generalforsamling i Amsterdam (1948) var både Folkekirken og Baptistkirken til stede. Men kun Folkekirken var med blandt de 147 kirker, der stiftede KV. Baptistkirken blev medlem efter generalforsamlingen. Det skyldtes, at Baptistkirken først ville have den nævnte asymmetri på plads vedr. de danske frikirkers repræsentation i DØF, inden den udenlands ville optræde parallelt med Folkekirken som medlemskirke i KV. Ville Folkekirken være økumenisk i udlandet, måtte den naturligvis også vise sit økumeniske sindelag her i landet!

I 1954 blev DØF igen omdannet: Denne gang skete det på baggrund af et ønske fra Folkekirken om at få styr på forskellen på 'mellemkirkeligt' og 'økumenisk' arbejde. Folkekirkens mellemkirkelige arbejde var hidtil blevet varetaget via DØF. Det blev nu lagt over i et nyt organ, der fik navnet: *'Den danske Folkekirkens mellemkirkelige Råd'*. Via DØF skulle Folkekirken være forpligtet på samarbejde med de andre danske kirkesamfund. Relationen til KV og LWF m.v. skulle plejes via Det mellemkirkelige Råd. DØF blev ved samme lejlighed anerkendt som KV's danske 'associated council'. Kort efter 2. Vatikan-koncil blev *Den romersk-katolske kirke* endelig optaget i DØF. Vi begynder at nærme os en virkelighed så bred i det økumeniske arbejde, som den vi kender i dag.

Fra og med 1970'erne bliver *kirkernes* økumeniske arbejde suppleret med 'Ånden fra Uppsala', hvor KV's generalforsamling fandt sted i 1968. Det krævede nye vedtægter for DØF én gang til. Den såkaldt *tredje* økumeniske bevægelse skulle have hjemsted i DØF. Den *første* økumeniske bevægelse var præget af 'generalerne'. Den *anden* økumeniske bevægelse havde kirkerne som subjekt. Nu blev begge arbejdsformer suppleret med 'lægfolkets frie spil'. Det er også her – i kølvandet af '68-Ånden fra Uppsala' – at *Danske Kirkedage* opstår.

Når det gælder *kirkernes* økumeniske samspil har Folkekirkens deltagelse ofte voldt problemer pga. uklarhed om, hvor kompetencen ligger, når der skal tages beslutninger på folkekirkens vegne. Indtil Torben Rechendorffs lov af 1990

om oprettelsen af et *officielt* 'Mellemkirkeligt Råd', valgt via stifterne, var det oftest bispemødet, der tog beslutninger vedr. folkekirkens økumeniske virke.

Fra 1990 kæmpede alle grupper i Folkekirken om 'mellemkirken' (som det så smukt hed) – og om dens påståede politisering af kirkens liv. Dét, Folkekirken nu vandt i bredden med det *officielle* MKR, skabte en alvorlig krise i ét årti, når det gjaldt Folkekirkens økumenisk samarbejde med de andre kirker. MKR opretholdt Folkekirkens medlemskab af de internationale økumeniske fora (KV, KEK etc.), men medlemskabet af DØF blev opsagt. I manges øjne så det ud, som om 'ånden fra 1948' (den uskønne asymmetri mellem Folkekirkens engagement internationalt og her i landet) var genopstået. Folkekirken insisterede på, at der her i landet skulle skabes en dobbelt økumenisk struktur: I *Danske Kirkers Samråd* (DKS) ville man møde de andre kirkers ledere, men man ville ikke have med det 'økumeniske' – såkaldt 'politiserende' – arbejde at gøre.

I et sådant økumenisk klima faldt forslaget om en fælles 'økumenisk salmebog' naturligvis til jorden (ELM 261), mens det lykkedes på den anden side af Øresund. Vi fik gennem 20 år en række salmebøger i hver vores kirker. Og vi mistede chancen for i menighederne at indøve en fælles økumenisk spiritualitet.

Midt i alt dette kom første gang nogensinde en pave til Norden – pave Johannes Paul II meldte sit besøg i 1989. 250 danske kirkefolk bød velkommen i grev Moltkes Palæ. I Folkekirken blev han 'gemt af vejen' ved en 'aftensang' i Roskilde domkirke, hvor han end ikke prædikede (ELM,142). Men over tid er der trods alt sket fremskridt: Ved KV's generalforsamling i Evanston i 1954 blev det forbudt interesserede katolikker at opholde sig i byen (PEV 231)!

Parallelt med 90'ernes økumeniske tørke her i landet blæste der stærke politiske vinde ude i Europa – Berlinmuren faldt. Det betød, at Folkekirkens MKR internationalt satsede på samarbejdet med de lutherske kirker (ELM 208), der ofte levede som mindretalskirker i syd- og øst-Europa. Her lærte den danske majoritetskirke mindretals-kirkernes vilkår at kende – på godt og ondt. Og det blev en erfaring, der på sigt kom det økumeniske arbejde herhjemme til gode. Men der skulle gå 14 år, inden det økumeniske arbejde igen blev samlet under én hat – i Danske Kirkers Råd (DKR). DKS fungerede i 14 år som den 'fødsels-hjælper', der skulle til for Folkekirkens 'coming of age' i økumenisk forstand.

Alligevel lykkedes det at samarbejde i DKS. Betegnende nok blev det vigtigste resultat, at vi udarbejdede et substantielt papir med titlen *Takt og tone kirkerne imellem!* – I konteksten var der flere gode grunde til, at vi arbejdede med det emne: Naturligvis den netop omtalte hjemlige nedkøling af forholdet mellem vore kirker. Og en aggressiv evangelisations-kampagne i frikirkeligt regi rejste et velkendt tema, som kirkernes havde diskuteret siden DØF's stiftelse.

Det drejede sig om, hvorvidt evangelisation fra især frikirkelig side med rette af folkekirken kunne opfattes som proselytisme – populært sagt om det problem, der opstår, når 'én kirkehyrde vil stjæle en anden hyrdes levende eller

'halvdøde' får! Forskellige kirke- og missionssyn tørnede sammen. I *Takt og tone*-papiret blev det formuleret sådan: 'Det territoriale syn, hvor kirkens grænser i høj grad er sammenfaldende med de geografiske og befolkningsmæssige grænser, og det kirkesyn, hvor en personal og individuel tilslutning forudsættes, udtrykker to forskellige kirkeforståelser'. Denne gang blev det muligt at skrive et fælles papir herom til kirkerne – dog uden at folkekirkens repræsentanter i DKR kunne underskrive det. – I 1950'erne endte 'en noget heftig debat' om proselytismen med, at Folkekirkens repræsentanter tog et dokument med titlen *'Det kristne vidnesbyrd, proselytismen og den religiøse frihed'* af bordet. Det var skrevet af baptistkirkens repræsentant i DØF's råd, men MKR's formand kaldte papiret både 'unfair og aggressiv' (PEV 142).

Internationalt fandt der i 1990'erne i det tidligere Østeuropa efter 'Murens fald' en undertiden aggressiv evangelisering sted fra kirker i 'vesten'. En sådan adfærd mindede mest af alt om 'uskøn proselytisme'. Ikke mindst opstod der et problem med de ortodokse kirkers selvforståelse, når protestantiske evangelister fra 'vest' trængte ind på dét, som ortodokse kristne opfattede som deres 'kanoniske territorium'. I dette missions- eller proselytisme-klima blev tanken om et europæisk *Takt og tone*-papir født på de europæiske kirkers møde i Graz (KEK, 1997). Papiret lå to år senere på de europæiske kirkers bord med navnet *'Charta Oecumenica'*. Herhjemme vakte det diskussion, især fra MKR's side, hvor man nu henviste til *Takt og Tone*-papiret med sympati (ELM 213).

Med DKR er der nu etableret en fremtidsrettet struktur for et mangfoldigt økumenisk arbejde - både indenfor og udenfor landets grænser til gavn for os alle.

Der er heldigvis skabt en økumenisk atmosfære, der er helt anderledes end den, vi oplevede en generation tidligere fra Brovst-sagen (1969). Her skulle en af folkekirkens præster tale om 'Det hellige ægteskab' ved en økumenisk aften tilrettelagt af byens 3 menigheder - Folkekirken, Baptistkirken og Missionsforbundet. Biskop Erik Jensen, Aalborg, nedlagde forbud mod sognepræstens deltagelse – fordi, der deltog frikirker, der 'underkender folkekirkens barnedåbspraksis'. Johs. Aagaard mødte op og holdt i stedet for et foredrag med emnet: 'Er det økumeniske samarbejde mere end snak?' Biskoppen kom ud i stærk økumenisk storm over hele landet! – I DØF's regi tog vi anledning til et særdeles grundigt studiearbejde både om proselytisme og om dåbsspørgsmålet. Den underliggende sag handlede igen dybest set om, hvorvidt frikirkerne bør missionere i en barnedøbende 'Christendoms'-kultur. Det vender jeg tilbage til.

Alt dette var skiftende RAMMER omkring et mylder af økumenisk liv og røre – og mange aktive foregangskvinder og -mænd. Ingen nævnt og ingen glemt.

Gennem 1900-tallet forsøgte vi at UDFYLDE disse rammer med økumenisk arbejde på mange måder. Jeg kan hurtigst perspektivere det således: Vi kan tale om økumeni *'bagfra'* – på traditionens præmisser. Her var inertien stærk, bygget op som kirkerne er gennem århundreder. Vi forsøgte os også med økumeni *'oppefra'* – udtænkt af økumeniens visionære pionérer, men ofte trukket i

langdrag af kirkernes ledere. Her kan vi tænke på de bilaterale samtaler (Leu-enberg, Porvoo etc.) og på de multilaterale samtaler (fx Lima-dokumentet om 'Dåb, nadver og tjeneste'). Undertiden blev rammerne sprængt af økumenien '*nedefra*' – af græsroddernes initiativ i udvalg, i lokalmenigheder og i aktions-grupper: Kirkedage, kirkevandringer, Raceprogrammet, Kirkernes U-landsop-lysning, Oikos, Jubilee 2000, venskabsmenigheder, Økumenisk Ungdom, Øku- meniske Kvinder med mere. Nu mangler vi mest af alt en række økumeniske erfaringer '*forfra*'. Også dét vender jeg tilbage til.

Den økumeniske bevægelse er ofte blevet illustreret med en flod. Det er i vo- res sammenhæng et godt billede, der siger noget om en vandret bevægelse, der går på tværs af de gamle lodrette konfessionelle søjler. To andre – i en vis forstand også – økumeniske strømninger løber på samme måde på tværs af kirkesamfundenes konfessionelle søjler i 1900-tallet. 1) Fra 1950'erne gør den af Billy Graham inspirerede *evangelikale* strømning sig gældende i dansk kirkeliv. Efter verdensmødet i Lausanne i 1974 fik bevægelsen for alvor vind i sejlene – og den såkaldte 'Lausanne-pagt' vandt teologisk terræn i kredse i Folkekirken, i frikirkerne og ikke mindst via nogle af de danske missionselskaber. 2) En lig- nende indflydelse fik den *karismatiske* vækkelse fra 1970'erne. Den satte sig i- gennem med lovsang, tilbedelse og en forkyndelse om Helligåndens fornyende kraft i de nævnte kirker, men den øvede også indflydelse i dele af Den romersk katolske Kirke. En *ny* trinitarisk spiritualitet med en 'touch' af alt dette – det ø- kumeniske, det evangelikale og det karismatiske – vandt frem i mange kredse. Intet mindre end en trinitarisk spiritualitet og teologi kan løfte kirkens opgave! Resultatet bliver billedligt set, at 1800-tallets lodrette konfessionelle søjler i 1900-tallet bliver gennemskåret af en række vandrette bevægelser. Der opstår nye former for 'broderskab' mellem 'brødre og søstre' i Kristus! Kristne fra de 'konfessionelle søjler' mødes på kryds og tværs. Sådanne økumeniske erfaringer er gjort og deres virkninger udebliver ikke på sigt. Der opstår et stribet kludetæppe – med både lodrette og vandrette striber. Men hvad sker der, hvor de lodrette (konfessionelle) søjler gennemskydes af de vandrette (økumeniske) kiler? Kludetæppet krakelerer. Søjlerne svajer... - den virkelighed vil jeg også vende tilbage til. – Men først skal vi meget kort omkring 'det lange perspektiv'.

II: Kort om 'det lange perspektiv' – 1800 år bagud og 20 år frem

Det lange perspektiv bagud skal med af hensyn til fremtiden. Vi skal først have styr på et begreb, der dukker op overalt i disse år. Jeg strejfede det i indled- ningen, nemlig: *Post-Christendom*. Det handler om forholdet mellem kristen- dom og kultur. Det er et klassisk problemfelt, men i de senere år er det blevet særlig aktuelt pga. markante ændringer, som den vestlige verden gennem en længere periode har gennemgået. Vi befinder os i overgangen mellem en kon- stantinsk epoke og en post-konstantinsk virkelighed. Den lange periode, som vi kalder 'Christendom', begynder med Romerrigets kejser Konstantin (312ff),

der knyttede fyrstemand og kirke sammen. Før Konstantin – i Præ-Christendom – var kirken en forfulgt minoritet. Med Konstantin fik kirken privilegier og den rykkede ind i magtens centrum. I løbet af 300-tallet blev den rigets eneste tilladte religion. Og fra 380 forfulgte kejseren og hans kirke alle andre livstydninger. Kristenskik følge eller land fly. Kristentro og geografisk territorium bliver knyttet tæt sammen. På to generationer skifter kirken position: Fra at være en forfulgt minoritet bliver den en privilegeret religion, der snart forfølger al slags tro, der ikke retter ind efter fyrstekirkens krav. Sådant fortsatte det op gennem Europa i middelalderen, og sådant vedblev det også her i landet efter reformationen, nu blot i en luthersk udgave. Reformationen var i den forstand kun en variant over et kendt tema. Mine forfædre – de reformatoriske døbere – blev hverken regnet for protestanter eller katolikker. Og når andre kristne delte territoriet mellem sig ved en såkaldt religionsfred, blev der aldrig rum for 'gendøberne'. Enten måtte de skifte tro, blive martyrer eller flygtende kristne. Overalt stødte de imod den 'europæiske Christendom-kultur'. I vort land blev vi først fri for luthersk tvangs-kristendom i 1849, men vi har endnu ikke fået lighed – 'lige vilkår' – for alle former for religiøs overbevisning. Netop i disse år står vi i et tidehverv: Enten med forlængelse af Christendom-systemet eller foran dets afskaffelse. Jeg tror, vi er på vej ind i en ny epoke, kaldet Post-Christendom.

Afviklingen af en europæisk kristendoms-kultur, hvor staten indgår alliancer med én kirke på de andre kirkers eller religioners bekostning, er i mit perspektiv et gode. Men et gode, som vi endnu har 'til gode' i en dansk kontekst. Når vi i fremtiden skal bygge broer mellem kultur og kirke, må vi konstatere, at vi som kirker ikke længere befinder os i magtens centrum, men vi er alle på vej ud i periferien af kulturen – som det var tilfældet i Præ-Christendom. Og en blodig europæisk kristendoms-historie skulle lære os, at vi aldrig igen – heller ikke i en europæisk sammenhæng, evt. i EU – sætter politisk magt bag ønsket om privilegier til den kristne kirke – fx på islams bekostning. Så lærte vi intet!

*2000-tallet: Fra frihed med broderskab – til broderskab med frihed og **lighed***

Hos os lever vi endnu med følgevirkningerne af Christendoms-perioden. Derfor har *kirkernes* økumeniske samarbejde siden DØF blev etableret (1939) måttet forholde sig til folkekirkens privilegier og de deraf følgende ulige vilkår for de øvrige kirker. Fra 1965 hed det forum, hvor vi arbejdede med uligheden: 'Udvalget til løsning af praktiske problemer kirkerne imellem' – i daglig tale 'irritationsudvalget'! I dag taler vi om 'standardproblemer' i udvalget for 'Lige vilkår'.

Men alt dette handler om at lappe på fortidens synder. Nok så vigtigt er det at se op – og fremad. Økumenisk arbejde har pr. definition altid handlet om kirkens mission. 'Oikumene' betyder, at Guds Folk (kirkerne) vil virke for, at Guds Rige bliver kendt og troet på 'den beboede jord'. Hertil hører selvsagt 'mission' i mange forskellige former. Så meget mere er det en glæde, at Folkekirken i

2006 før første gang i en officiel betænkning fik beskrevet sin opgave som en missions-opgave: 'Folkekirken mission som kristen kirke er at forkynde Kristus som hele verdens frelser' (Den blå betænkning). Når det siges nu, skyldes det vel, at også i folkekirken har man erkendt Post-Christendommens komme.

Og så kommer jeg tilbage til de tre ting, jeg har udskudt. Hvad gør vi, når de konfessionelle kirkesøjler begynder at svaje, fordi de gennemskæres af en nødvendig trinitarisk spiritualitet – en spiritualitet, der alene kan 'vende vores nød' i kirke og folk? Hvad gør vi, når en årtusind-gammel kristendoms kultur langsomt afløses af den bekrevne Post-Christendom – når folkets kirke mister terræn i centrum af kulturen og alle kirker bliver trængt ud mod periferien? Hvad gør vi, når mission i en sådan situation bliver vores fælles anliggende?

Mit bud vil være, at økumeni både bagfra, oppefra og nedefra må suppleres. Vi behøver at eksperimentere med økumeni 'forfra'. Vi behøver et mangfoldigt Gudsfolk – en rig variation af kirker – der vil løfte blikket og se fremad mod horisonten. Guds Rige kommer til os forfra – lyser vejen op og kalder os ud på en vandring med hinanden, hvor vi alle bliver båret af det kristne håb. Som små kirker i en dansk kultur behøver vi ikke længere leve i Folkekirken skygge. Vi skal sammen tjene Guds Rige i lyset fra Evangeliet – og virke på mangfoldige måder som ét Guds folk. Og denne økumeniske øvelse må begynde i lokale, økumeniske menigheder, hvor vi bor. Dette mønster for lokale økumeniske menigheder kan vi lære om både i England og Sverige, men vi skal også eksperimentere med danske modeller gennem 2000-tallet, der lige er begyndt!

AFSLUTNING:

Så vil jeg sammenfatte dét, jeg har at sige om 'økumeniens brogede historie' – især når det gælder tiden, der kommer! – med et citat af min tidligere kollega *Morten Munch* (teologisk konsulent i *Dansk Oase*, i DTTK, 4/2010, s.78): 'Økumenisk praksis er for mig at lade en allerede eksisterende enhed i Faderen, Sønnen, Ånden, legemet, troen, dåben og håbet veje tungere end den endnu ikke fuldbyrdede enhed i kærlighed og erkendelse. ... I en vækst frem mod større fylde af Gud har vi brug for hinanden i den ene hellige almindelige kirke – ikke kun i studier og dialoger, men ved samme nadverbord, i fælles tilbedelse, forenet om en fælles mission: At nå verden med evangeliet'.

Litteratur:

Bidrag til økumeniens historie: Nørgaard-Højen (red): *På enhedens vej* (Anis 1989) og Holger Lam (red): *En levende mangfoldighed* (Aros 2007) samt Kurt E. Larsen: *Fra Christensen til Krarup. Dansk kirkeliv i det 20. århundrede* (Kolon 2007).

Bidrag til en økumenisk teologi: Johannes Nissen: *Bibel og økumeni* (Aros 2006).

Bidrag til en økumenisk missiologi: John H. Yoder: *For the Nations* (Eerdmans 1997), Stuart Murray: *Church After Christendom* (Paternoster Press 2004) og Karsten Nissen: *En gammel folkekirke i en ny tid* (Aros 2008) samt *Missional ekklesiologi* (DTTK, 1/2009).

Bent Hylleberg og Bjarne Møller Jørgensen: *Et kirkesamfund bliver til*. Føltveds Forlag 1989.